

Nucli de Castell de l'Areny

Castell de l'Areny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	A la zona central del municipi.
Emplaçament	A la C-26 passat Vilada trobarem la carretera que porta a Castell de l'Areny, són uns 5,68 km.
Alçada:	953

Coordenades:

Latitud:	42.17316
Longitud:	1.94539
UTM Est (X):	412896
UTM Nord (Y):	4669540

Classificació

Número de fitxa	08057 - 77
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Medieval Romànic Modern Barroc Contemporani Popular
Segle	X-XXI
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	diversos propietaris

Fitxes associades:

[Sant Vicenç de Castell de l'Areny](#)

[Rectoria de Sant Vicenç de Castell de l'Areny](#)

[La Torre](#)

Autoria de la fitxa	Sara Simon Vilardaga
Data de registre de la fitxa:	dc., 18/03/2015 - 01:00

Descripció

El poble de Castell de l'Areny està situat dalt d'un allargat i petit turonet que es localitza a la zona central del terme municipal. El poble està troba entorn als 953 metres sobre el nivell del mar a la zona de la plaça. L'orientació del turó és de sud-oest a nord-est amb domini cap al sud sobre la riera de Castell que discorre per la seva vessant de ponent aigües avall. El turó és una penya rocosa més fàcilment accessible per la part nord-est (accés en vehicle), ja que per la resta el pendent té fort desnivell i és conformat per franges rocoses amb altres ocupades per bosc. L'accés tradicional a peu és pel vessant oest, punt pel qual transita l'antic camí de Sant Jaume de Frontanyà a Sant Romà de la Clusa (avui GR-4) i que té continuïtat costa amunt cap a les Cases i els Rocs de Castell. L'accés en vehicle és través d'una carretera asfaltada que circula pel vessant de ponent de la riera de Castell i que té continuïtat més enllà del poble cap a les cases que hi ha al nord-est.

El poble és format per un petit conjunt de cases bastides a l'entorn de l'església de Sant Vicenç de Castell de l'Areny. El turó on hi ha el poble és l'indret on es creu que hi hauria el castell, no hi ha constància d'estructures arquitectòniques que es puguin atribuir al dit castell, tanmateix una de les cases del poble es coneguda i documentada amb el nom de la Torre (avui l'edifici del restaurant), tot i que en les parts visibles de la casa no s'identifiquen elements arquitectònics que es puguin relacionar amb una possible torre testimoni de l'antic castell medieval, no es pot descartar que hi hagi restes en la fonamentació o en el subsòl. De tota manera l'extrem més sud-oest del turó, on la visibilitat sobre la vall de Castell és major, és l'indret on es creu també que hi podria haver-hi hagut alguna estructura relacionada amb el castell medieval que dona origen i nom al poble.

El poble és presidit per l'església de Sant Vicenç amb el seu campanar. L'estructura urbana és molt simple, formada per dos curts carrerons junt amb algun petit tram més, un per cada costat de l'església confluint en accés a peu davant la porta. Una placeta al davant del campanar conforma la part central del poble al voltant de la qual hi ha gran majoria dels edificis. Pel costat nord de l'església hi ha una altra placeta, al costat de ponent el cementiri i a l'extrem sud-oest la rectoria. El poble està format per unes poquetes casetes, avui totalment reformades, algunes reconstruïdes i adaptades a les noves necessitats d'ús d'aquestes. De fet, diverses de les cases formen part dels edificis destinats a casa de colònies, a més, de la casa on hi ha el restaurant i habitatge familiar, i una altra a turisme rural. Les cases que hi ha documentades al poble són la rectoria, Cal Batlle Vell (estava situada darrera l'actual restaurant, on avui dia hi ha la cuina), Cal Blanc i Cal Sastre plaça (aquestes dues estaven situades als edificis destinats a cuina i menjador de la casa de colònies), Casanova (era situada al darrera de l'actual edifici dels dormitoris de la casa de colònies), Cal Pagès i Cal Bisbe (on ara hi ha els dormitoris, eren varies casetes), Cal Joanet (també on ara hi ha els dormitoris), La Torra (el restaurant) i Cal Miquel (casa destinada a turisme rural).

També Cal Fusté que sembla que es trobava a la zona propera on ara hi ha l'ajuntament, era molt petita, tipus barraca i durant una època hi va haver-hi un motor.

Altres cases documentades en la zona propera al poble són: Cal Jan (prop de Cal Mestre), Cal Mestre (on ara hi ha els galliners), Cal Teixidor (on hi ha les gallines ara), Cal Mola (a la zona del camp de futbol) i Cal Paraire (més avall de la piscina). Aquest conjunt de cases sembla que no eren dalt del turó, sinó situades a l'entorn immediat, bàsicament en el vessant de llevant, algunes serien en els espais avui ocupats pels galliners, d'alguna encara es conserva alguna resta.

Observacions:

Per arribar cal prendre a la C-26, passat Vilada en direcció Borredà, el trencall de la carretera de Castell de l'Areny, seguir-la uns 7 quilòmetres.

A l'entrada del poble hi ha l'actual ajuntament, situat en un edifici de nova construcció.

Actualment, el poble és conegut sobretot pel restaurant i com a lloc de colònies per on han passat un nombre importantíssim d'infants i joves.

L'extrem sud-oest del turó, on es creu que podria haver-hi hagut algun tipus de torre o punt de vigilància vinculat al castell medieval, hi ha una àrea de passeig amb un petit caminet i alguns bancs. A la part alta hi ha una creu de fusta recent, substituïnt altres desaparegudes. A prop del poble, en el vessant de ponent de la riera de Castell, es va construir una àrea residencial a finals del segle XX

Història

Malgrat que no es coneixen restes atribuïbles al Castell de l'Areny, aquest es creu que deuria estar ubicat en l'actual poble o en un indret molt proper. Les primeres referències al castell i a l'església es documenten al s. X. L'església de Sant Vicenç de Castell de l'Areny és esmentada l'any 905, en l'acta de consagració de Sant Jaume de Frontanyà. A finals del s. X l'església junt amb part de les terres de Castell de l'Areny devien formar part de les propietats dels comtes de Barcelona, ja que el 988 el comte Borrell de Barcelona amb el bisbe Sal-la d'Urgell i els canonges de Sta Maria de la Seu permuta uns alous al comtat d'Urgell per les esglésies de St Andreu de Sagàs, Sta Maria de Merlès, St Esteve de Pardinella i St Vicenç de Castell de l'Areny amb tots els seus termes i propietats (VVAA:1985). Una altra referència és en l'acta de consagració de la Seu d'Urgell, de finals del s. X o inicis del XI, en la que s'esmenta "castro adalasingo", donant testimoni de l'existència del castell.

Posteriorment, es coneixen algunes referències al lloc de Castell de l'Areny. El 1082 Bernat Radolf i la seva muller donen, en una compra-venda a Arnald i la seva dona, un tros de terra que tenen al comtat de Berga, al lloc dit "Vila-Fodes" al "Castro Adalasen" . El 1196 Ramon Galceran, dóna, per a ell i els seus successors, a Santes Creus i al seu abat, el lloc de Castell de l'Areny, amb pacte de no construir-hi cap forca dins del terme. El 1198, el rei Pere I atorga l'honor de Castell de l'Areny a Bernat de la Portella, essent testimoni el mateix abat de Santes Creus. Es creu que la donació no va prosperar ja que posteriorment no se'n té constància documental. No es coneixen més informacions en relació al castell, si que continuaria estant vinculat a la batllia de la Portella.

En la visita del prefecte de la Seu d'Urgell al deganat de Berga del 1312, es deixa constància de que l'església de Sant Vicenç de Castell de l'Areny conservava el seu caràcter parroquial.

La majoria de cases del poble de castell es degueren construir entre els segles XVII i XVIII, moment de gran augment demogràfic generalitzat. En algunes de les cases del poble podem veure llindes amb dates del s. XVIII, segurament el moment de màxim desenvolupament arquitectònic del poble. Al finals del segle XIX es documenta que al poble vivien unes 23 persones i a les cases situades a l'entorn més proper unes 11 persones més (sense comptabilitzar la masia de les Cases).

Al 1889 hi ha un petit full amb diverses referències a pagaments industrials, hi ha anotat que la Torre, cal Blanc, Cal Pagès i Cal Sastre (no sabem si es refereix a Cal Sastre de la plaça o a Cal Sastre dels Cassons, situat en un altre veïnat) funcionaven com a taverna. Durant la primera meitat del s. XX hi ha notícia en els registres de matrícules industrials que hi havia alguns comerços al poble, és el cas de Cal Blanc i la Torra que consten com a botiga de comestibles. Mica en mica el poble es va anar despoblant, fins arribar un moment (entorn als anys 50) que va quedar totalment abandonat després de morir la darrera habitant.

Durant uns anys el poble va estar despoblat, no hi vivia ningú. A inicis dels anys 60 un grup de deu socis van decidir comprar el poble i refer-lo, finalment el projecte va tirar endavant només amb dos socis, que van comprar el poble per allà el 1963. Es van anar reparar les cases i reconstruir-ne algunes, per tal de donar vida al poble van decidir fer colònies, el projecte va tenir èxit i avui dia encara és un lloc d'estada de grups de colònies. En un determinat moment, el projecte va quedar ja en mans de només un propietari. Més tard, també es va obrir el restaurant. Al llarg de la segona meitat del s. XX es va anar dotant de nous serveis i instal·lacions, la carretera vella, l'enllumenat i el telèfon es van inaugurar el 10 de setembre de 1972 per part del governador civil de la província, Tomàs Pelayo Ros. Més tard, arribaria la nova carretera en la configuració actual.

Bibliografia

- BARAUT, Cebrià (1979). "Set actes de consagracions d'esglésies del Bisbat d'Urgell - Segles IX-XII- ". "Urgellia" núm. 2, La Seu d'Urgell.
- BARAUT, Cebrià (1978): Les actes de consagracions de les esglésies del bisbat d'Urgell (segles IX-XII), vol. I, a "Urgellia", La Seu d'Urgell, 1978.
- BOLÓS, Jordi (2009). Diplomataris del monestir de Sant Pere de la Portella. Fundació Noguera (Diplomataris; 47), Barcelona.
- CAMPRUBÍ SENSADA, J. (1981): Castell de l'Areny, Ed. El Vilatà, Gironella.
- GAVIN, Josep M. (1985). "Inventari d'Esglésies. 17. Berguedà". Barcelona
- SANTAMARIA, J. (1986): Memòries del Monestir de Sant Pere de la Portella i de tot el seu Abadiat i Baronia. Ed. El Vilatà, Moià.
- SERRA, Rosa. (et al.) (1991). Guia d'Art del Berguedà. Ed. Consell Comarcal del Berguedà i Patronat del Centre d'Estudis del Berguedà, Berga.
- SERRA VILARÓ, J. (1989): Baronies de Pinós i Mataplana. Reproducció facsímil de l'obra de 1930, editat el 1989 pel Centre d'Estudis Baganesos.
- SITJES I MOLINS, X. (1991). : "Retaules barrocs i neoclàssics berguedans desapareguts". L'Erol, núm.10. 1191. Àmbit de Recerques del Berguedà, Berga.
- TORRES, C.A.(1905) . "Itinerari per les Valls Altes del Llobregat. Berguedà", p. 167, Barcelona.
- TRASSERRA, P. (2003): La meva infantesa. (Autoedició)
- VIGUÉ, Jordi i BASTARDES, Albert (1978). "El Berguedà. Monuments de la Catalunya Romànica 1". Artstudi Eds., Barcelona.
- VILADÉS, R. I SERRA, R. (1989:41-58):"Inventari del patrimoni artístic i documental, religiós i civil desaparegut durant la Guerra Civil". L'Erol, núm. 28, any 1989.
- VILAMALA I TERRICABRES, J. (2001): L'Obra dels Pujol. Escultors de la Catalunya central (ss. XVIII-XIX). Edita : Farell editors, Col·lecció Nostra Història 2, Sant Vicenç de Castellet..
- VV.AA.(1981) "Gran geografia Comarcal de Catalunya", vol. 2, El Berguedà, Barcelona.
- AAVV (1983). Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Berguedà, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona
- VVAA. (1985): "Catalunya Romànica. XII. El Berguedà", Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona.
- VV.AA. (1990). "Catàleg de Monuments i Conjunts Històrico-Artístics de Catalunya", Direcció General del Patrimoni Cultural, Servei del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, Barcelona.

